

Arenguseire Keskus

ARENGUSEIRE TEGEVUSKAVA 2026

2026

Sisukord

1.	Uurimissuunad 2026	3
1.1.	Noorte autonoomia tulevik	3
1.2.	Majanduse konkurentsivõime tulevik.....	5
1.3.	Lähisuhtevägivalla levik ja trendid Eestis	8
1.4.	Elukestva õppe trendid ja tulevik	10
2.	Järelseire ja kommunikatsioon.....	13

1. Uurimissuunad 2026

1.1. Noorte autonoomia tulevik

Põhjendus	Vananeva rahvastikuga riigis ootab ühiskond noortelt üha varasemat tööjõuturule sisenemist, majanduselus osalemist ning suuremat vastutuse võtmist ja aktiivset osalust ühiskonna arengus. Selleks, et noored suudaksid seda tulevikutegija rolli kanda, on oluline mõista, millises vanuses ja millistel tingimustel on nende otsustus- ja vastutusvõime sellisel tasemel, et erinevates eluvaldkondades tehtavad otsused oleksid sisukad ja läbimõeldud. Noorte autonoomiat (agentsus, otsustus- ja vastutusvõime) ja ühiskondlikku osalust ei mõjuta üksnes nende teadmised ja hoiakud, vaid ka otsustamisega seotud oskuste areng ning kasvukeskkond laiemalt. Demograafilised muutused, sotsiaalmeedia roll tähelepanu ja emotsioonide suunamisel, muutused haridussüsteemis ja tehnoloogia (sh tehisintellekti) kiire levik kujundavad keskkonda, milles noored oma igapäevaseid ja ka ühiskondlikult olulisi otsuseid teevad. Näiteks, noorte valimisosaluse seisukohast võib vananeva rahvastiku tingimustes suureneda risk, et noored tajuvad oma „hääle“ väheolulisust. Sotsiaalmeedia poolt kujundatav tähelepanumajandus võib tugevdada emotsioonipõhist, impulsiivset otsustamist ratsionaalse arutelu arvelt, samas kui senine kodanikuharidus ei pruugi alati toetada oskusi, mida on vaja keerukamate poliitiliste ja ühiskondlike valikute tegemiseks. Samuti on keskkonna- ja rohepöördega seotud valikud hea näide sellest, kuidas noorte kasvav vastutus põrkub otsuste keerukusega. Noored võivad olla valmis muutusteks ja keskkonnahoidlikuks käitumiseks, kuid neil ei pruugi olla terviklikku arusaama keerukatest majanduslikest ja sotsiaalsetest mõjudest (nt energiaallikate kiire vahetus, töökohtade ümberkujundamine, hinnataseme muutus). Seetõttu on oluline käsitleda
------------------	---

	keskkonna- ja majandusharidust kui otsustusvõime arengu osa: noored peavad suutma ühendada väärtuspõhised eesmärgid (nt kliima-neutraalsus) teadmistega majanduslikest ja sotsiaalsetest tagajärgedest, et teha vastutustundlikke otsuseid. Tööturu uued vormid (paindlikkus, kaugtöö, digiplatvormid, jagamis-majandus) pakuvad noortele senisest rohkem võimalusi majanduslikuks aktiivsuseks juba enne täisealiseks saamist. Samal ajal on majandusliku tegevuse ja lepinguliste suhetega seotud mitmed vanusepiirid, mis ei pruugi alati arvestada noorte tegeliku otsustus- ja vastutusvõime taset ega tööturu muutunud loogikat. See tõstatab küsimuse, kas ja mil määral kajastavad kehtivad eapiirid otsustusoskuse arengut ning kas eri valdkondades rakendatavad vanusepiirid on omavahel kooskõlas. Uurimissuunas käsitletakse, millised on noorte otsustusvõimega seonduvad tegurid ja trendid, milliseid arengupsühholoogilisi ja kasvukeskkonnaga seotud tegureid tuleb noorte autonoomia hindamisel arvesse võtta ning millised otsuste omadused muudavad need noorte jaoks subjektiivselt keeruliseks. Uurimissuuna kesksed küsimused on: • Millised tegurid mõjutavad noorte autonoomiat ja milles see mõju avaldub? • Kui hästi on eri valdkondades kehtivad eapiirid kooskõlas noorte otsustusvõime arenguga ning milliseid põhimõtteid võiks arvestada eapiiride edasisel kujundamisel? • Millised võimalikud stsenaariumid võivad kujuneda noorte autonoomia osas Eesti ühiskonnas aastaks 2050?	
Uuringuteenuste eelarve	30 000 – 40 000 eurot + km	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, kaastööde hankimine, ekspertide kaasamine	Aprill – mai 2025

	Kaastööde ja lühiraportite valmine, vaheraportid ja tagasiside juhtkomisjonilt	Juuni 2025 – veebruar 2026
	Lõppraporti koostamine ja tulemuste tutvustamine	Aprill – mai 2026

1.2. Majanduse konkurentsivõime tulevik

Põhjendus	Majanduslangus või märkimisväärse majanduskasvu puudumine mitmel järjestikusel aastal on üha tugevamalt esile toonud Eesti majanduse pikaajalise konkurentsivõime ning selle tugevdamiseks vajalike muudatuste küsimuse. 2023. aasta lõpus kutsus Riigikogu majanduskomisjon kokku konkurentsivõime eksperdikogu, kuhu kuuluvad Tartu Ülikooli, TalTechi, Eesti Panga ja Arenguseire Keskuse esindajad. Eksperdikogu on avaldanud kaks raportit Eesti majanduse olukorrast ja väljavaadetest, nii 2024. aastal kui ka 2025. aastal. („Eesti majanduse olukord ja väljavaated 2024. Konkurentsivõime eksperdikogu raporti Riigikogule“ ja „Eesti majanduse olukord ja väljavaated 2025. Konkurentsivõime eksperdikogu raport Riigikogule“). Vajadus kriitiliselt hinnata seniste majanduskasvu alustalade toimimist ning majanduskasvu vallas ambitsioonikamalt tegutseda on jätkuvalt aktuaalne, samuti on tähtis konkurentsivõimega seotud uuringute süsteemsus ja järjekindlus. Eksperdikogu koostab konkurentsivõime raporti ka 2026. aastal, et luua järjepidevus konkurentsivõime uurimisel. Selline järjepidevus vastaks ka Euroopa Liidu Nõukogu soovitusele, mille kohaselt võiks igal liikmesriigil olla oma tootlikkuse ja konkurentsivõime nõukogu, mis analüütiliselt ja argumenteeritult informeeriks avalikkust ja poliitikakujundajaid Eesti majanduse tulevikuväljavaadetest, võimalustest ja takistustest. 2026. aastal koostatakse jätkuraport, mis analüüsib: 1) muutusi ja trende Eesti majanduse tegevuskeskkonnas ja maailmas laiemalt;
------------------	---

	2) ettevõtete konkurentsivõime näitajates asetleidnud muutusi ja 3) konkurentsivõime eri tahkude pikaajalisi väljavaateid. 2026. aasta raport keskendub <u>viiele fookusteemale</u>. Esimeses fookusteemas analüüsitakse elektriühenduste mõju taastuv- elektri optimaalsele mahule ja hinnale Eestis. Eesmärk on hinnata, kuidas Soome, Rootsi ja Läti suunaliste uute ühenduste rajamine mõjutaks Eesti taastuvelektri optimaalset tootmismahutu ja elektri hindu Eestis. Analüüs jätkab ENOMA optimeerimismudeli arendamist, mis otsib tasakaalu kolme osapoole – tarbija, tootja ja energiasüsteemi – huvide vahel. Teises fookusteemas vaadeldakse juhtimise rolli tehnoloogia rakendamisel tootlikkuse kasvuks¹. Eesmärk on analüüsida, kuidas mõjutab juhtimisvõimekus uute tehnoloogiate (sh tehisaru) edukat kasutuselevõttu ja tootlikkuse kasvu, ning anda soovitusi, kuidas saavutada tõhusat koostööd tehnoloogilise innovatsiooni ja juhtimispraktikate vahel, et toetada ettevõtete tootlikkuse suurenemist. Kolmandas fookusteemas käsitletakse platvormimajanduse olukorda ja tulevikuväljavaateid Eestis². Digiplatvormid on muutnud töö- ja ärimudeleid mitmes sektoris ning nad avaldavad mõju nii tootlikkusele, innovatsioonile, tööhõive kvaliteedile kui ka sissetulekute jaotusele. Eesmärk on analüüsida platvormimajanduse pikaajalist mõju Eesti majandusele ja sotsiaalsele struktuurile, platvormide ja traditsiooniliste ettevõtete koosmõju ning seda, kui suureks võib platvormide osakaal majanduses kasvada erinevate stsenaariumide korral. Samuti analüüsitakse, millised regulatsioonid ja ettevõtluskeskkonna tingimused
--	--

¹ Fookusteema käsitlemisel tuginetakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi rahastatud [projektile](#) „Tehnoloogiliste uuenduste mõjud tootlikkusele: ettevõtete juhtimisliku võimekuse roll“.

² Fookusteema käsitlemisel tuginetakse TLÜ, TalTechi ja TÜ läbiviidavale ning Eesti Teadusagentuuri ja MKMi rahastatavale [projektile](#) „Platvormitöö mõjud ja tulevikusuunad Eestis“.

	tagaksid digiplatvormidele konkurentsivõimelised tegutsemisvõimalused ning suurendaksid motivatsiooni hoida peakontoreid Eestis. Neljandas fookusteemas vaadeldakse kapitali kättesaadavust Eesti ettevõtete jaoks ja kapitalile juurdepääsu soodustamiseks riigi poolt toetatud finantsinstrumente. Varasemad kapitali kättesaadavuse analüüsid on keskendunud peamiselt pangalaenu kättesaadavusele, kuid konkurentsivõime seisukohalt on oluline tervikpilt nii pankade kui ka pangaväliste rahastusallikate, sealhulgas riiklike toetus- ja käendusprogrammide lõikes. Eesmärk on võrrelda Eesti riiklikke finantsinstrumente ja kapitalile juurdepääsu meetmeid Põhjamaade ja teiste Balti riikide praktikatega, et selgitada, kas kapitali hind ja kättesaadavus kujutavad endast struktuurset takistust ettevõtete kasvule ning milliste poliitikameetmete abil oleks võimalik neid kitsaskohti leevendada. Viiendas fookusteemas käsitletakse kaitsetööstuse rolli Eesti ekspordi ja lisandväärtuse mootorina. Kiiresti arenev kaitsetööstus tugineb kasvavale globaalsele julgeolekunõudlusele ja ulatuslikule riiklikule toetusele ning sellel on potentsiaal kujuneda oluliseks kõrgtehnoloogiliseks kasvusektoriks. Eesmärk on analüüsida kaitsetehnoloogia ettevõtete panust ekspordi, lisandväärtuse ja tootlikkuse kasvu, kaardistada sektori tarneahelad ja ülekandeeffektid teistele majandusharudele ning tuua välja peamised pudelikaelad, mis takistavad kaitsetööstuse potentsiaali paremat realiseerimist. Töö viiakse läbi Riigikogu majanduskomisjoni juurde loodud konkurentsivõime eksperdikogu tegevuse raames.	
Uuringuteenuste eelarve	55 000 eurot + km	
Ajakava	Lähteülesande koostamine konkurentsivõime eksperdikogu tegevuse raames, vajaliku lisaekspertiisi kaasamise ettevalmistamine	Jaanuar 2026

	Vahetulemuste ja lühiraportite valmimine	Veebruar – mai 2026
	Raporti esmaversiooni valmimine	Juuni 2026
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	August – september 2026

1.3. Lähisuhtevägivalla levik ja trendid Eestis

Põhjendus	Lähisuhtevägivalla (LSV) levik Eesti ühiskonnas on väga kõrge. Elu jooksul kogeb seda hinnanguliselt ligi 40% naistest ja kolmandik meestest³. Rohkem on vägivalda kogenud nooremad, 19–28-aastased naised, ent vägivalla tajumisel ja kogemisel on olulised tegurid ka haridus ja elupiirkond. Teadlikkus LSV-st ja abiotsimise võimalustest on Eestis kõigi aegade kõrgeim: 2024. aasta uuringu järgi teab enamik inimesi, mis on LSV ja kuhu abi saamiseks pöörduda⁴. Selle põhjal võiks ka eeldada, et juhtumitest teatamine kasvab. Ometi näitab statistika vastupidist. Ohvriabi ja naiste varjupaikade statistika järgi on lähisuhtevägivalla ohvreid oluliselt rohkem kui neid, kes jõuavad õiguskaitseorganite vaatevälja. Politseile teada antud LSV juhtumite arv on viimase 5–6 aasta jooksul vähenenud ligikaudu kolmandiku, prokuratuuri statistika järgi on LSV kuritegude arv langenud 2017. aasta tasemele⁵. Samal ajal on tugiteenustes pöördumiste arv stabiilne. See vastuolu tähendab ekspertide hinnangul, et teatamiste langust ei saa tõlgendada vägivalla
------------------	---

³ Statistikaamet (2024). <https://stat.ee/et/uudised/41-estti-naistest-kogeb-paarisuhtes-vagivalda>

⁴ Sotsiaalkindlustusamet (2024). [Elanikkonna hoiakud ja teadlikkus perevägivallast](#).

⁵ Justiitsministeerium (2025). <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2024/perev%C3%A4givald.html>

	väheneb, vaid pigem olukorrana, kus ametlikest kanalitest enam abi ei otsita või ei peeta neid tõhusaks. LSV-vormid on ajas muutunud. Füüsilise vägivalga kõrval kasvab psühholoogiline mõjutamine, suureneb digikeskkondades toimuv kontrolliv käitumine ja majanduslik surve. Need on varjatud vormid, mida ei osata, ei julgeta või ei peeta mõistlikuks ametlikult registreerida. Ajas muutuvad ja lisanduvad vägivallamuistrid võivad olla üks selgitus, miks statistika näitab juhtumite langust ka olukorras, kus tegelik probleem ise ei kahane. Paralleelselt toimuvad ühiskonnas ka teised struktuursed muutused, mis võivad mõjutada nii LSV esinemist kui ka abi otsimise mustreid. Üha enam, eelkõige noorte meeste kontekstis, on juttu sotsiaalse ebakindluse kasvust, hariduslõhe süvenemisest ning radikaalsete hoiakute levikust digikeskkondades. Samas ei piirdu nende nähtuste mõju üksnes noorte meestega, vaid need kujundavad laiemalt suhteid ja toimetulekut ning loovad pingekoldeid. Sotsiaalne ja majanduslik pingestatus võib teravada suhtekonflikte või vähendada motivatsiooni ametliku abi poole pöörduda. LSV on ka riigi ressursside ja siseturvalisuse küsimus: kui peresuhtes toimuv vägivall jääb varjule, jõuab see lõpuks sageli politseid, erakorralist meditsiini või kogukonna turvalisust mõjutavate juhtumiteni. LSV mõju kandub edasi ka lastele, kelle turvatunne, vaimne tervis ja tulevikuväljavaated on otseselt seotud sellega, kas abi jõuab ohvriteni õigel ajal. Uurimissuuna kesksed küsimused on: • Kuidas selgitada vastutolu kõrge teadlikkuse, stabiilse tugi-teenuste kasutuse ja vähenevate politseipöördumiste vahel? • Kuidas vägivallamuistrid ajas muutuvad ning millist rolli mängivad psühholoogiline, digitaalne ja majanduslik vägivall LSV kogupildis?
--	--

	• Millised tegurid mõjutavad lähisuhteid, konfliktide lahendamist ja abiotsimise mustreid järgmise 10–15 aasta jooksul? • Milline on LSV võimalik (majanduslik) kogumõju 10–15 aasta perspektiivis erinevates arengustsenaariumides ning kuidas võivad kulud ja koormus jaotuda eri valdkondade ja osapoolte vahel (korrakaitse, tervishoid, sotsiaaltoetused, õigussüsteem, tööhakkajad)?	
Uuringuteenuste eelarve	50 000 eurot + km	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, lisaekspertiisi kaasamine ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	Jaanuar – veebruar 2026
	Kaastööde ja lühiraportite valmimine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Märts – oktoober 2026
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	November 2026

1.4. Elukestva õppe trendid ja tulevik

Põhjendus	OECD prognooside järgi väheneb OECD riikide tööealine elanikkond aastaks 2060 keskmiselt 8%, Eestis aga üle 30% ⁶ . WHO hinnangul kahekordistub üle 60-aastaste inimeste osakaal maailmas aastaks 2050 ⁷ . Eesti liigub samas suunas: üle 65-aastaste osakaal kasvab Statistikaameti hinnangul praeguselt 20%-lt 27%-ni ⁸ . Samal ajal on Eestis
------------------	---

⁶ OECD (2025). *OECD Employment Outlook 2025: Can We Get Through the Demographic Crunch?*. Paris: OECD Publishing.

⁷ WHO (2024). *Ageing and health. Fact sheet*. Allikas: WHO: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

⁸ Statistikaamet. (n.d.). *Eesti Rahvastikupüramiid*. Allikas: <https://www.stat.ee/rahvastikupyramiid/?lang=et>

	võrreldes paljude teiste riikidega suhteliselt madal tervena elatud aastate arv – viimased ligikaudu 20 eluaastat mööduvad tervisepiirangutega⁹. OECD leiab, et tulevikus määrab riikide konkurentsivõimet üha enam see, kuivõrd suudetakse vanemaealisi ehk nn hõbetöötajaid (tavaliselt loetakse nendeks 50+ vanuserühma kuuluvad inimesed) võimalikult kaua tööturul rakendada. Selle eelduseks on, et tervena elatud aastad kasvavad koos eluea pikenemisega, et elukestev õpe ja oskuste uuendamine oleks kõigile kättesaadav ning et tööandjad looksid vanusesõbralikke töökohti – paindliku töökorralduse ja kohandatud tingimustega. Eeskätt kriitiline on see valdkondades, kus on juba praegu terav tippspetsialistide puudus, näiteks tervishoid ja inseneeria. Samas OECD analüüsis järeldatakse, et riik ja tööandjad peavad ühiselt võitlema vanuselise diskrimineerimisega, looma eakasõbralikke töökohti ning edendama elukestvat õpet ja tööalast mobiilsust. Sealjuures on kõige olulisem keskenduda 50-ndates eluaastates inimestele, sest tööalased valikud ja võimalused 50-aastaselt määravad suuresti ära ka tööalase aktiivsuse 60+ vanuses. 2026. aasta alguses valmivas Eesti inimarengu aruandes selgub Kirsti Meleski ja Märt Masso analüüsist, et elukestvas õppes osalemise määr on Eestis Euroopa Liidu keskmisest kõrgem (23,2% vs. 12,8%), ent elukestev õpe on enim levinud kõrgharitud naiste seas. Väga madala osalusmääraga paistavad silma põhiharidusega mehed, samuti vähenenud töövõimega mehed. Teisisõnu, elukestvas õppes osalevad enim need, kel on juba keskmisest kõrgem tööturukapital, ning vähim need, kes seda enim vajaksid. Uurimissuunas „Elukestva õppe trendid ja tulevik“ tuvastatakse kesksed määramatused ja võtmetegurid, mis kujundavad elukestva õppe tulevikku Eestis aastani 2050.
--	---

⁹ Statistikaamet (2025). *Tervena elada jäänud aastad*. Allikas: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/tervis/tervena-elada-jaanud-aastad>

	Uurimissuuna kesksed küsimused on: • Kuidas mõjutab rahvastiku vananemine ja tööelise elanikkonna kahanemine Eestis elukestva õppe vajadust? • Millised stsenaariumid võivad vanemaealiste tööhõive ja elukestva õppe osas Eestis edaspidi kujuneda? • Milliseid muudatusi on vaja, et tagada 50+ töötajate oskuste ajakohasus ning võimaldada paindlikku täiend- ja ümberõpet kogu elukaare vältel?	
Uuringuteenuste eelarve	50 000 eurot + km	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, lisaekspertiisi kaasamise ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	September – oktoober 2026
	Kaastööde ja lühiraportite valmimine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	November 2026 – märts 2027
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Aprill – mai 2027

2. Järeelseire ja kommunikatsioon

Arenguseire seadusest tulenevalt jälgib Arenguseire Keskus koostatud arengustsenaariumide realiseerumist, vajadusel koostab jätkuanalüüse või uuendab stsenaariumeid ja nende järelmeid. 2025. aastal viiakse läbi jätkuanalüüse järgnevates teemades:

- 1) **Tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna lõimimine.** Jätkuna 2025. aastal läbi viidud [tervishoiu jätkusuutlikkuse](#) uuringule vaadeldakse lähemalt, milline on praegu sotsiaal- ja tervishoiuteenuste koostöö ning millised on võimalused ja väljavaated siduda praegu killustatud teenused patsiendi vajadustest lähtuvaks tervikuks, kus on ühtlasi eri teenuseosutajate vastutus selgelt kokku lepitud.
- 2) **Piirkondlik majandusareng.** Jätkuna 2019. aastal läbi viidud [regionaalse majanduse arengustsenaariumide](#) uuringule käsitletakse lähemalt Eesti eri piirkondade majanduse struktuuris ja teadmusmahukuses asetleidnud arenguid ning edasisi väljavaateid.

Arenguseire seadus paneb keskusele kohustuse teavitada avalikkust arenguseire tulemustest ning algatada avalikku arutelu tulevikuga seotud riskide ja võimaluste üle. Oma uurimistulemustest anname avalikkusele jooksvalt teada nii proaktiivse kui ka reaktiivse meediatöö kaudu. Arenguseire Keskuse blogisse ja väljaandesse „Pikksilm“ otsime teematõstatusi, mis vaatavad pikemalt tulevikku ning käsitlevad Eesti ühiskonna ja majanduse seisukohast olulisi võimalikke arenguid, nende tagajärgi Eestile ning varase valmisoleku kujundamist.

Lisaks töötame välja ja muudame kättesaadavaks [andmerakendusi](#), mis võimaldavad hinnata erinevate eelduste ligikaudset mõju tulevikuarengutele, võrrelda alternatiivseid stsenaariume ning toetada otsustamist.

Tutvustame uurimistulemusi Riigikogu komisjonides ja fraktsioonides ning korraldame seminare ja konverentse, et arenguseire tulemuste üle laiemalt arutada ja olla paremini valmis eesootavateks muutusteks ja arenguteks.

Väljundid	Uudiskiri	1 x kuus
	Veebiseminarid	Vähemalt 1 x kvartalis
	Konverentsid	1–2 aastas
	Arenguseire Keskuse blogi	6–8 artiklit aastas
	Väljaanne Pikksilm	Ekspertide artiklid valmivad ja avaldatakse ASK-i veebi „ Pikksilma “ rubriigis aasta jooksul jooksvalt.
	Andmerakendused	Vastavalt uurimistemadele töötatakse välja interaktiivseid kaardi- või kalkulaatorirakendusi, mis võimaldavad läbi mängida erinevaid eeldusi ja alternatiivseid stsenaariume.

Arenguseire Keskus

Lossi plats 1a, 15165 Tallinn

arenguseire@riigikogu.ee

riigikogu.ee/arenguseire